

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventointi

Inventointikertomus 11.4.2016, päivitetty 18.11.2016

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Kannen kuva:

Vanhaa Raahea syksyllä 2013.

Kuva: Kirsti Reskalenko

Päivysisinventoinnin lähtökohta ja tavoitteet

Maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (MRKY) edustavien alueiden ja kohteiden päivysisinventointi on toteutettu vuosina 2013–2015. Inventoinnissa on käyty läpi, päivitetty ja täydennetty Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden valikoima ja kohteita koskevat tiedot. Rakennusperinnön päivysisinventointi on yksi Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavan taustaselvityksistä ja se on tehty yhtä aikaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointien kanssa.

Inventointi on kattanut Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan vuonna 2015 kuuluneet kunnat. Vuoden 2016 alussa Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan liittyneessä Vaalan kunnassa päivysisinventointi tehdään kesällä 2016.

Rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnissa päätavoitteena on ollut tarkastaa ja saattaa ajan tasalle edellisen, vuosina 1987–1992 toteutetun maakunnallisen inventoinnin pohjalta vuonna 1993 julkaistu maakunnan kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden valikoima. Maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon on lisätty myös uusia kohteita, joista pääosa edustaa jälleenrakennuskauden ja sen jälkeisen ajan modernia rakennusperintöä.

Inventoinnin aikarajausta on edelliseen inventointiin verrattuna laajennettu. Työssä on huomioitu vuonna 1990 tai sitä ennen valmistuneet rakennukset ja kokonaisuudet. Inventoinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota vuosina 1945–1990 valmistuneisiin rakennettuihin ympäristöihin ja rakennuksiin. Niistä yhteisöllisesti tärkeimpiä ovat lukuisat koulut. Maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen valikoimaa on ehdotettu täydennettäväksi merkittävimmillä ja edustavimmilla hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen ajan alueilla ja kohteilla.

Lähtötiedot

Inventoinnin pohjana ja tärkeimpänä lähteenä on ollut vuonna 1993 julkaistu maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luettelo. Se on julkaistu kolmena osaraporttina: *Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1 – Oulun kaupunkiseutu, Iijokisuu, Oulujokilaakso, Koillismaan seutukunta; Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 2 – Lakeus, Siikalatva, Raahen seutukunta; Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 3 – Oulaisten-Haapaveden seutukunta, Ylivieskan seutukunta, Haapajärven-Pyhäsalmen seutukunta* (Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu, 1993, julkaisut A:115–117). Vuoden 1993 luettelossa kohteita on yhteensä 1 630. Aluekohteisiin sisältyvät alakohteet mukaan lukien inventoituja rakennuksia on noin 1 900.

Vuoden 1993 luettelossa on mukana paljon aluemaisia kohteita, jotka on otettu mukaan maisemallisin perustein ja määritelty miljöökohteiksi (M) tai maisemakokonaisuuksiksi (MK). Näitä kohteita on nyt tarkasteltu samaan aikaan toteutetussa maisema-alueiden päivysisinventoinnissa maakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina. Myös ne alueet, joissa maakunnallisen merkittävyyden perusteena ovat päivysisinventoinnin mukaan olleet ennen muuta maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja arvot, on nyt huomioitu maisemainventoinnissa. Monet näistä kohteista ovat päivysisinventoinnissa pudonneet pois maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen luettelosta, mutta suurin osa niistä on otettu mukaan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden luetteloon.

Päiväysinventoinnissa on tarkastettu myös valtakunnallisesti arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi (RKY 2009) määritellyt kokonaisuudet. RKY-inventoinnin kohteet on esitetty museoviraston tietokannassa, http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx. RKY-inventoinnin kohdeluetteloa tai alueiden rajauksia ei tässä yhteydessä ole ollut mahdollista muuttaa, mutta tietoja on täydennetty maakunnallisilla arvoilla ja esiin tulleita RKY-inventoinnin puutteita ja virheitä on kirjattu ylös.

Inventoinnissa on pyritty käymään läpi mahdollisimman kattavasti kulttuuriympäristöohjelmat, rakennushistoriaselvitykset ja kuntien yleiskaavojen ja asemakaavojen laatimisen yhteydessä tehdyt inventoinnit. Päiväysinventoinnissa on pääsääntöisesti käyty läpi ja tarkastettu maastossa ainakin kuntakohtaisissa inventoinneissa maakunnallisesti tai seudullisesti arvokkaiksi määritellyt kohteet, osin myös paikallisesti arvokkaita kohteita.

Oulun yliopiston Arkkitehtuurin historian ja korjaussuunnittelun aineryhmän opinnäytetyöt ovat olleet tärkeitä lähteitä inventoinnissa, samoin vielä harvalukuiset kotimaista modernia arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua käsittelevät tutkimukset. Kohteiden arvioinnissa on tukeuduttu myös Arkkitehti-lehteen.

Arkkitehti Riitta Kosonen haastattelee Matti ja Mikko Heikkistä syyskuussa 2015. Kuva: Kirsti Reskalenko

Rakennustutkija Juhani Turpeinen kertoo tuesta kulttuuriympäristön hoitoon *Kotiseutusi arvokas kulttuuriympäristö* –pienoisseminaarissa 29.10.2014

Työtavat ja tekijät

Entuudestaan maakunnallisesti arvokkaiksi määritellyt kohteet sekä mahdolliset uudet maakunnallisesti arvokkaat kohteet on tarkastettu maastossa ja valokuvattu. Asukkaita on haastateltu, jos heidät on tavoitettu. Useimmissa rakennuksissa ei ole päästy käymään sisällä, joten inventointi on rajoittunut rakennusten ulkopuoliseen tarkasteluun. Yksi inventoija on pääsääntöisesti tehnyt kunkin kunnan maastotarkistukset, joten hänelle on muodostunut kokonaiskuva kohdekunnan rakennusperinnöstä. Aluemaiset kohteet on hänen lisäkseen maastossa tarkistanut koko maakunnan alueella arkkitehti Kaisa Mäkinieniemi. Inventoinnissa ei ole huomioitu esihistoriallisen eikä historiallisen ajan muinaisjäänneksiä. Esimerkiksi edellisessä inventoinnissa mukana olleiden lukuisien tervahautojen tilannetta ei ole tarkastettu maastossa.

Tiedot kohteista on kirjattu KIOSKI 2.0 -sovellukseen¹. Kioskiin on kirjattu alueiden ja kohteiden sijainti, rakennusajankohta, merkitystä heijastava kuvaus, mahdolliset historiatiedot ja käytetyt lähteet, joita ovat myös aikaisemmat inventoinnit. Kohteista on edellä mainittujen lisäksi esitetty arvot kirjainsymboleilla ja mahdollinen suojelustatus. Kioskiin on tallennettu alueiden ja kohteiden kuvat ja esitetty alueiden rajaukset ja kohteiden sijainti kartalla. Kohdetta koskevat aiemmat inventoinnit on kirjattu lähteisiin.

Inventointi on tehty Pohjois-Pohjanmaan liiton omana työnä lukuun ottamatta Kuusamo, Taivalkoske ja Pudasjärveä, joissa maastotarkistukset on tehnyt Pohjois-Pohjanmaan museon rakennustutkija Juhani Turpeinen. Inventointityöstä on Pohjois-Pohjanmaan liitossa vastannut maakunta-arkkitehti TKT Kirsti

¹ KIOSKI 2.0 –sovellus on työkalu rakennetun ympäristön inventointiin ja kerätyn tiedon hallintaan. Pohjois-Pohjanmaan museo, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjois-Pohjanmaan liitto hankkivat tämän vuokrasovelluksen omaan ja kuntien käyttöön yli kymmenen vuotta sitten. Sovellusta hallinnoi maakunnan liitto.

Reskalenko ja siihen ovat osallistuneet arkkitehti, TkT Kaisa Mäkiniemi ja aluesuunnittelija, FM Auli Suorsa. Kesällä 2013 inventointityötä tekivät arkkitehtiopiskelijat Anna Grönlund, Niko Kotkavuo, Ida Mustamaa, Maija Puokka, Bertta Röning, Okko Saurama, Anu Syrjäpalo, Jaana Tahkokorpi ja Aino Telama sekä hortonomiopiskelija Varpu Översti. Kesällä 2014 rakennusperintöä inventoivat tekniikan kandidaatit Anu Säilynoja ja HTM Anu Syrjäpalo sekä FM Heikki Niemi ja vuonna 2015 inventointiin osallistuivat arkkitehti Riitta Kosonen sekä tekniikan kandidaatit Meeri Karjula ja Marika Miettinen.

Inventoinnin asiantuntijaohjauksesta on vastannut Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriympäristötoimikunta, jossa on mukana rakennetun kulttuuriympäristön asiantuntijoita. Vuosina 2013–2015 toimikunnan työhön ovat osallistuneet dosentti, TkT ja FT Anu Soikkeli ja professori, TkT Anna-Maija Ylimaula Oulun yliopiston Arkkitehtuurin tiedekunnasta; kulttuuriperintötyön johtaja Pasi Kovalainen sekä rakennustekijät Juhani Turpeinen ja Anita Yli-Suutala Pohjois-Pohjanmaan museosta; koulutusjohtaja Anna Louekari Oulun seudun ammattiopiston Pikisaaren yksiköstä; kulttuuriperinnön erikoissuunnittelija Päivi Tervonen Metsähallituksesta; aluearkkitehti Helena Illikainen Tyrnävän kunnasta; arkkitehdit Hilikka Lempiäinen, Liisa Ranto-Oikari ja Touko Linjama sekä ympäristölakimies Liisa Koski-Ahonen ja asiantuntija Jari Lehto Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta sekä kaavoituspäällikkö Olli Eskelinen ja maakunta-arkkitehti Kirsti Reskalenko Pohjois-Pohjanmaan liitosta. Toimikunta on arvottanut maakunnallisen inventoinnin kohteita 24 kokouksessa vuosina 2013–2016.

Päivitysinventointia on työn kuluessa esitelty maakuntakaavoituksen neuvottelukunnassa, kuntien ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen välisissä kehittämiskeskusteluissa, ProAgrian tilaisuuksissa sekä Pohjoiset kylät -hankkeen pienoisseminaareissa Oulussa ja Ylivieskassa lokakuussa 2014.

Arkkitehti Timo Takala kertoo 1970-luvun kaupunkisuunnittelun ihanteista ja todellisuudesta Pohjois-Pohjanmaalla 3.12.2014 pidetyssä yleisötilaisuudessa. Kuva Kirsti Reskalenko

Inventointityön tueksi Pohjois-Pohjanmaan liitto on yhdessä Pohjois-Suomen Arkkitehdit SAFAn kanssa järjestänyt viisi yleisötilaisuutta, joissa modernin arkkitehtuurin tuntijat ovat luennoineet itsenäisyyden ajan pohjoispohjalaisesta arkkitehtuurista.

Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriympäristötoimikunnan kokous 2.12.2014

Arvottaminen

Päivitysinventoinnissa arvottaminen on tarkoittanut kohteiden kulttuurihistoriallisen ominaisuuden tunnistamista ja suhteuttamista laajempaan, koko maakunnan kulttuuriympäristöjen kokonaisuuteen, rakennustyyppien historiaan tai historialliseen ilmiöön. Arvottaminen on kohteiden kulttuurihistoriallisen arvon määrittelyä riippumatta kohteiden käyttö- tai välinearvoista jonkin muun hyvän saavuttamisessa. Arvottamisessa käytetään tukena vakiintuneita kriteereitä, joita ovat esimerkiksi tyyppillisuus, harvinaisuus, monipuolisuus, kerroksellisuus, säilyneisyys, alkuperäisyys, edustavuus, yhtenäisyys, symbolimerkitys ja opetus- ja tutkimusarvo.

Aluekokonaisuuksien arvottamisessa on kiinnitetty huomiota paitsi alueella sijaitsevien yksittäisten kohteiden arvoihin, myös niiden yhdessä muodostaman kokonaisuuden ominaispiirteisiin ja arvoihin. Kokonaisuuden arvo voi olla myös suurempi kuin osiensa summa, eli itsessään paikallisesti arvokkaat kohteet voivat muodostaa yhdessä maakunnallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Useissa maakunnallisesti arvokkaissa alueissa on mukana maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi paikallisesti arvokkaita kohteita, jotka ovat osa kokonaisuutta ja tukevat kokonaisuuden arvoa.

Koska kyseessä on maakunnallinen inventointi, alueita ja kohteita on tarkasteltu ja arvotettu koko maakunnan laajuudessa kontekstissa. Niiden merkittävyyttä on arvioitu suhteessa muihin samankaltaisiin Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueelta löytyviin kohteisiin. Maakunnallisesti arvokkaiksi määriteltyjen kohteiden lukumäärä ei jakaudu tasaisesti koko maakunnan alueelle, eli kaikissa kunnissa kohteita ei ole yhtä paljon. Aineistossa näkyy selvästi esimerkiksi Oulun kaupungin merkitys vanhana, edustavana ja elinvoimaisena maakunnan pääkaupunkina ja yliopistokaupunkina. Oulussa maakunnallisesti arvokkaita alueita ja kohteita on selvästi enemmän kuin muissa kunnissa. Koillisella taas vanhan rakennusperinteen vähäisyyteen vaikuttavat sota-ajan tuhot, esimerkiksi Kuusamossa selvästi alle puolet tuolloin olemassa olevista rakennuksista säästyivät hävitykseltä.

Pääsääntöisesti vuoden 1993 inventoinnissa maakunnallisesti arvokkaiksi määritellyt kohteet ovat säilyttäneet statuksensa. Kohteet on poistettu maakunnallisesti arvokkaiden alueiden ja kohteiden luettelosta vain siinä tapauksessa, että rakennukset on purettu tai niissä on tapahtunut selkeästi niiden arvoa alentavia muutoksia. Uusien maakunnallisesti arvokkaiksi nostettujen alueiden ja kohteiden

merkitystä on arvioitu vertaamalla niitä entuudestaan olemassa olevaan maakunnallisesti arvokkaaksi arvioituun rakennusperintöön.

Modernin rakennusperinnön arvioinnissa on tukeuduttu Arkkitehti-lehden aikalaisarvioihin, tutkimuskirjallisuuteen ja vuosina 2013–2015 pidettyjen yleisöluentojen asiantuntijapuheenvuoroihin.

Päivitysinventoinnissa on tunnistettu ja pyritty korjaamaan vuoden 1993 inventoinnissa havaittuja heikkouksia ja puutteita. Monissa kunnissa edellisen inventoinnin yhteydessä kunnittaisten yhteyshenkilöiden avustuksella kerätty kohdevalikoima kaipasi täydentämistä ja monipuolistamista. Tuolloin inventoinnissa painottui selvästi talonpoikaisen rakennusperinteen osuus, valtaosa kohteista oli 1900-luvun alussa tai sitä ennen rakennettuja mautilojen asuinrakennuksia ja pihapiirejä. Päivitysinventoinnissa on huomioitu aikaisempaa laajemmin myös mautilojen eri-ikäisiä talousrakennuksia osana kokonaisuutta. Kohdevalikoimaa on täydennetty ja monipuolistettu ottamalla mukaan mm. teollisuuden, kaupan, opetuksen ja koulutuksen, yhdistystoiminnan ja julkisten palveluiden rakennusperintöä.

Alustavan arvottamisen on tehnyt kunkin kunnan kohteet maastossa tarkistanut inventoija. Kaikki voimassa olevan maakuntakaavan kohteet, joiden maakunnallinen arvo on silmämääräisesti tarkasteltuna vähentynyt, ja kaikki uudet kohteet on esitelty ja arvotettu Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriympäristötoimikunnassa, jossa arvottamisratkaisut ovat perustuneet toimikunnan kokeneiden asiantuntijajäsenten yhteiseen harkintaan.

Pääosin 1800-luvun asussa säilynyt Pietikäinen Kärämäellä. Kuva Kirsti Reskalenko

Arvottamisen kriteerit

Aikaisemmassa maakunnallisessa inventoinnissa kohteiden luettelointiperusteet ja arvot oli esitetty tuolloin yleisesti käytössä olleeseen tapaan jaoteltuna historiallisiin, rakennushistoriallisiin ja maisemallisiin perusteisiin. Tämän luokittelun mukaan historiallisin (H) perustein arvokkaiksi määriteltyihin kohteisiin kuuluvat asutus-, elinkeino-, sivistys-, hallinto- ja kirkkohistoriaan liittyvät kohteet sekä sotahistoriaan ja liikenteen kehitykseen liittyvät muistomerkit. Rakennushistoriallisin (R) perustein arvokkaiksi määriteltyihin kohteisiin kuuluvat arkkitehtuurin, rakennustapojen ja rakennustekniikan kehityksen sekä taidehistorian ja kansatieteen kannalta merkittävät kohteet. Maisemallisin perustein arvokkaiksi määriteltyjä ovat miljöökohteet (M), selvästi rajautuvat lähimaisemat, jollaisia ovat esim. katutila, pihapiiri, tieosuus, pienialainen viljelys, sekä maisemakokonaisuudet (MK), luontevalta tarkkailupaikalta (tie, ranta, talo, maaston kohouma) näkyvät laajat maisemat.

Päivitysinventoinnissa rakennusperinnön arvoja on tarkasteltu seuraavan, aikaisempaa monipuolisemman jaottelun kautta:

1. Historialliset todistusarvot (Ht)

Historiallisten todistusarvojen lähtökohtana on rakennuksen tai alueen ilmentämä aineeton ja aineellinen historia. Niiden arvot ovat usein objektiivisia ja jossain määrin mitattavissakin, kuten ikä, ja suhteutettavissa muuhun rakennuskantaan esimerkiksi määrällisinä ja harvinaisuus/yleisyys kriteereinä.

2. Rakennushistorialliset arvot (R)

Rakennushistorialliset arvot sisältävät rakennuksen, rakennelmien ja ympäristöjen arkkitehtuurihistoriaan, rakennustekniikkaan sekä rakentamisen prosesseihin ja rakentamiseen, mutta myös niiden muutoksiin, lisäyksiin ja korjauksiin liittyviä ominaisuuksia. Rakennushistoriallisten arvojen määrittämiseksi on tunnistettava ne erityispiirteet, jotka liittyvät kohteen rakentamisen kehitykseen ja tyylihistorian virtauksiin ja ilmiöihin yleensä. Arvot syntyvät paitsi suunnittelun ja rakentamisen, myös käytön vaatimien kunnostus- ja muutostoimenpiteiden tuloksena.

Rakennustekniikkaan ja rakennuttamiseen liittyvät arvot muodostuvat rakennusaikaansa ja rakennuttajan mahdollisuuksiin sidoksissa olevista tyyppillisistä materiaali- ja rakennusteknisistä ratkaisuista. Arvoja ovat myös rakennustekniset, rakennustaiteelliset ja toiminnalliset innovaatiot ja uudistukset tai rakennuksen tekniset järjestelmät.

Rakennushistorialliset arvot sisältävät myös kaupunkirakennustaiteen ja kaavoituksen historiaan liittyviä tekijöitä, samoin kuin esimerkiksi kaivoskylien tai teollisten ympäristöjen asemakaavallisia ratkaisuja.

3. Historialliset arvot (H)

Historiallisissa arvoissa on kyse siitä, miten ympäristö tai yksittäinen rakennus ilmentää historiallisia prosesseja, ilmiöitä ja tapahtumia, kuten esimerkiksi asuttaminen, teollistuminen ja koululaitoksen kehitys. Voidaan sanoa, että historialliset arvot muodostuvat syistä, joiden takia on ylipäänsä rakennettu tai muokattu ympäristöä. Keskeisiä historiallisia arvoja ovat myös talous- ja sosiaalishistoriaan liittyvät merkitykset, samoin kuin teollisuuden, liikenteen, hallinnon ja sivistyshistorian ulottuvuudet.

4. Maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot (M)

Kulttuuriympäristö on ihmisen muovaama ympäristö, jonka erityispiirteet ilmentävät kulttuurin vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Tällä suhteella ja vuorovaikutuksella voi olla vuosisatojen historia. Maankäytön historia ilmentää lukuisaa joukkoa historiallisia arvoja – erityisesti taloushistoriaan, sosiaalishistoriaan ja tekniikan historiaan liittyviä ilmiöitä. Vastaavia ilmiöitä ovat myös muun muassa yhdyskunta- ja kaupunkirakenne sekä infrastruktuurin luonne ja sijoittuminen.

Historialliset puistot kuvastavat arkkitehtuurin tavoin eri aikakausien tyyli- ja makusuuntauksia. Ensimmäiset julkiset puistot olivat kaupunkipuistoja ja 1800 -luvun puolivälin jälkeen puistoja rakennettiin julkisten rakennusten, kuten asemien, oppilaitosten ja parantoloiden yhteyteen.

5. Säilyneisyysarvot (S)

Säilyneisyys täydentää historiallisia todistusarvoja. Säilyneisyydessä näkyy se, miten rakennus tai ympäristö on elänyt ja mitä sille on tapahtunut vuosien saatossa. Säilyneisyyden yhteydessä käytettyjä käsitteitä tai määritteitä ovat autenttisuus/aitous, kerrostuneisuus, jatkuvuus, patina sekä harvinaisuus ja/tai yleisyys.

Autenttisuus tarkoittaa sitä tapaa, jolla ympäristö tai rakennus on säilyttänyt alkuperäisiä tai sen historialle olennaisia fyysisiä erityispiirteitä. Se liitetään tavallisesti rakennuksen tai ympäristön rakentamis- tai syntyvaiheeseen. Autenttisuus liittyy laajemminkin rakennuksen tai ympäristön alkuperäiseen käyttöön tai sellaisiin muutoksiin ja käyttöihin, joiden arvioidaan tuoneen kohteeseen myönteisiä ja säilyttämisen arvoisia ominaisuuksia. Tästä muodostuu historiallinen kerrostuneisuus ja jatkuvuus. Patinalla tarkoitetaan niitä iän ja käytön jälkiä, jotka ilmentävät myönteisesti rakennuksen ja ympäristön ikää ja historiaa ja joiden säilyminen on olennaista rakennuksen iän havaitsemiseksi ja sen ominaisuutteen säilyttämiseksi.

6. Taiteelliset ja visuaaliset arvot (T)

Rakennusperinnön taiteellisissa arvoissa on kyse arkkitehtuurin ja taiteen historiallisesta ja muussa tutkimuksessa, mutta myös arkkitehtuuri- ja taidekriittisissä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ilmenevistä, yleisesti tunnustetuista laadullista arvoista. Rakennustaiteellinen arvo liittyy rakennuksen tai ympäristön arkkitehtoniseen muodonantoon, toteutuksen laatuun ja innovatiivisuuteen, toiminnallisiin ja rakenteellisiin ratkaisuihin. Se saattaa liittyä myös rakennuksen yksittäisiin osiin; erityisesti kyseeseen saattavat tulla arvokkaat sisätilat tai rakennuksen julkisivujen koristeluun tai sen yksityiskohtiin liittyvät piirteet.

Sisätilat ovat aina osa arkkitehtonista kokonaisuutta. Sisätilat voivat myös olla kulttuurihistoriallisesti tarkasteltuna itsenäisiä kulttuurimuistomerkkejä. Tällaisten tilojen tehtävä ja arvo muodostuu tilasta ja sen käytön jättämistä jäljistä sekä kiinteästä kalustuksesta ja tilan toimintaan liittyvistä huonekaluista tai laitteistoista, jotka on suunniteltu erityisesti tätä tilaa varten. Kiinteällä sisustuksella on merkitystä kokonaisuudelle erityisesti silloin, kun sillä on historiallinen, yhteiskunnallinen ja taiteellinen yhteys rakennukseen ja kun se on säilynyt paikoillaan. Visuaaliset, kaupunkikuvalliset ja maisemalliset arvot muodostuvat kohteen sijoittumisesta ympäristöönsä sekä ympäristön rakenteesta ja visuaalisesti hahmotettavasta ilmiöstä. Yksittäinen rakennus voi olla jonkin kokonaisuuden luonteenomainen osa tai sijaintialuettaan muovaava tai hallitseva elementti. Usein erityisesti arkkitehtuurimonumenteiksi ajatellut rakennukset sisältävät jo valmistuessaan ympäristöllisiä arvoja. Laajassa kokonaisuudessa kyse voi olla myös kaupunkikuvan, taajamakuvan tai kaupunkitilan kannalta tärkeistä alueista tai kaupunkikuvasta sinänsä.

7. Identiteetti- ja symbolimerkitykset (I)

Rakennusperinnön säilyttämisessä huomioitavien identiteetti- ja symboliarvojen on oltava yhteisössä olemassa olevia, tunnistettuja ja hyväksytyjä tai selvästi määriteltävissä olevia merkityksiä. Erityisesti symbolimerkityksiä voidaan tunnistaa myös kohteiden historiallisen analyysin kautta, kuten rakennuksen erityinen historiallinen edustavuus ilmiönsä esimerkkinä; kohteilla voi siis olla symboli- ja identiteettimerkityksiä historiallisen tapahtuman, yhdyskunnan rakentumisen ja muutoksen tai muun sellaisen seikan kannalta.

Entinen Valtion Viljavarasto vuodelta 1951 Ylivieskassa. Viljavarastot ovat merkittävä maamerkki. Kuva Kirsti Reskalenko.

Inventoinnin tulokset ja raportointi

Päivitysinventoinnissa on tunnistettu Pohjois-Pohjanmaalla olevan kaikkiaan 242 maakunnallisesti arvokasta rakennettua aluekokonaisuutta ja noin 2 500 kohdetta. Kohteiden määrän lisääntyminen selittyy osaksi sillä, että päivitysinventoinnissa on eritelty entistä tarkemmin vuoden 1993 inventoinnin ja valtakunnallisesti merkittävien alueiden sisällä olevia valtakunnallisia ja maakunnallisia rakennusryhmiä ja rakennuksia.

Maakunnallisesti arvokkaita alueita ovat esimerkiksi maaseutukylät viljelyalueineen, kylänraitit, kirkonmäet, kaupunkien ja kauppaloitten kauppakadut, rautatieasema-alueet yms. miljöökokonaisuudet, joissa alueen arvot pohjautuvat ennen muuta rakennetulle kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin. Kohteet ovat yksittäisiä rakennuksia, pihapiirejä tai muita rakennusryhmiä, rakennelmia, teitä tms. yksittäisiä tai pienialaisia kokonaisuuksia.

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventointi on julkaistu KIOSKI 2.0 -sovelluksesta tulostettuina kuntakohtaisina raportteina. Oulun kaupungin inventointiraportti on jaettu Haukiputaan, Kiimingin, Oulun, Oulunsalon, Yli-lin ja Ylikiimingin osaraportteihin. Inventointiraportissa ovat ensin aluemaiset kohteet ja niihin liittyvät valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kohteet. Tämän jälkeen tulevat ne kohteet, jotka eivät liity mihinkään valtakunnallisesti (RKY 2009) arvokkaaseen tai maakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen. KIOSKI 2.0- sovelluksen käyttö on mahdollistanut tietojen joustavan päivittämisen vuorovaikutteisen kaavoitusprosessin ollessa vielä kesken.